

JAWAPAN

BAB 1 Kerajaan Alam Melayu

BAHAGIAN A

1 B	2 C	3 A	4 D	5 B
6 C	7 D	8 A	9 B	10 A
11 A	12 B	13 B	14 C	15 A
16 C	17 D	18 D	19 D	20 C

BAHAGIAN B

- 1 (a) F1 Malaysia [1 m]
F2 Indonesia [1 m]
F3 Singapura [1 m]
F4 Brunei [1 m]
F5 Selatan Thailand [1 m]
F6 Filipina [1 m]
[Mana-mana 3 × 1 m]
- (b) F1 Profesor Emeritus Dato' Dr. Nik Hassan Shuhaimi Nik Abdul Rahman [1 m]
F2 Abdul Hadi Haji Hassan [1 m]
F3 Profesor Emeritus Tan Sri Dato' Pendeta Dr. Ismail Hussein [1 m]
F4 Alfred Russel Wallace [1 m]
[Mana-mana 3 × 1 m]
- (c) F1 Melambangkan identiti negara [1 m]
H1 Menunjukkan sifat majmuk masyarakat [1 m]
F2 Memupuk perpaduan negara [1 m]
H2 Mengeratkan silaturahmi [1 m]
[Mana-mana jawapan munasabah] [4 × 1 m]
- 2 (a) (i) P Angkor [1 m]
(ii) Q Srivijaya [1 m]
(ii) R Majapahit [1 m]
[3 × 1 m]
- (b) (i) F1 Vyadhapura [1 m]
(ii) F2 Sungai Mas dan Pangkalan Bujang [1 m]
(iii) F3 Indrapura [1 m]
[3 × 1 m]
- (c) F1 Sumber protein [1 m]
F2 Sumber bekalan air [1 m]
F3 Kegunaan domestik [1 m]
F4 Perdagangan [1 m]
[Mana-mana jawapan munasabah] [4 × 1 m]
- 3 (a) (i) F1 Dapunta Hyang Sri Jayanasa [1 m]
(ii) F2 Lembah sungai [1 m]
(iii) F3 Palembang [1 m]
[3 × 1 m]
- (b) F1 Menguasai jalan laut antarabangsa [1 m]
F2 Kuasa perdagangan utama [1 m]
F3 Pusat pengajian agama Buddha [1 m]
[3 × 1 m]
- (c) F1 Berfikiran terbuka [1 m]
F2 Adil dan saksama [1 m]
F3 Bijak menguruskan pentadbiran [1 m]
F4 Menjaga kebajikan rakyat [1 m]
[Mana-mana jawapan munasabah] [4 × 1 m]
- 4 (a) F1 Mengukuhkan kedudukan [1 m]
F2 Membuka jalan kepada perdagangan [1 m]
[2 × 1 m]
- (b) F1 Funan [1 m]
F2 Majapahit [1 m]
F3 Angkor [1 m]
F4 Champa [1 m]
[4 × 1 m]
- (c) F1 Menjamin kestabilan politik [1 m]
F2 Mengukuhkan ekonomi [1 m]
F3 Menjamin keamanan dan keselamatan [1 m]
F4 Berkongsi kepakaran teknologi [1 m]
[Mana-mana jawapan munasabah] [4 × 1 m]

BAHAGIAN C

- 1 (a) F1 Lokasi di Lembah Sungai Mekong [1 m]
F2 Masa kewujudan abad ke-9 [1 m]
F3 Berpusat di Hariharalaya [1 m]
F4 Diasaskan oleh Jayavarman II [1 m]
F5 Jayavarman II berasal dari Chenla [1 m]
F6 Beliau menyatukan wilayah di Lembah Sungai Mekong [1 m]
[6 × 1 m]
- (b) F1 Suryavarman II meluaskan empayar Angkor ke sekitar Lembah Sungai Mekong hingga ke selatan Myanmar [1 m]
F2 Beliau berjaya menghalang ancaman Champa dan Dai Viet [1 m]
F3 Mewujudkan jalinan perdagangan antara pedagang tempatan dan pedagang luar [1 m]
F4 Jayavarman VII meluaskan empayar Angkor hingga ke sempadan Annam [1 m]
F5 Membina Angkor Thom [1 m]
F6 Mendirikan 102 buah hospital [1 m]
[6 × 1 m]
- (c) F1 Mentadbir dengan berkesan [1 m]
F2 Menarik pelabur-pelabur asing [1 m]
F3 Mengukuhkan perpaduan kaum [1 m]
F4 Membangunkan ekonomi negara [1 m]
F5 Mengukuhkan keselamatan negara [1 m]
F6 Mengelakkan campur tangan kuasa luar [1 m]
F7 Meningkatkan kemajuan sains dan teknologi [1 m]
F8 Mewujudkan kerjasama dalam pelbagai bidang [1 m]
[Mana-mana jawapan munasabah] [8 × 1 m]
- 2 (a) **Hindu**
F1 Peranan pedagang [1 m]
F2 Tentera [1 m]
F3 Golongan Brahmin [1 m]
Buddha
F4 Peranan Asoka [1 m]
F5 Menghantar sami-sami Buddha ke Alam Melayu untuk menyebarkan agama Buddha [1 m]
Islam
F6 Peranan pedagang [1 m]
F7 Pemerintah [1 m]
F8 Pendakwah [1 m]
[Mana-mana 6 × 1 m]
- (b) F1 Berakhlak mulia [1 m]
H1 Mengajar nilai-nilai moral [1 m]
F2 Membentuk jiwa dan diri yang bersih [1 m]
H2 Manusia hidup dalam ketenangan [1 m]
F3 Menyedari tanggungjawab manusia di dunia [1 m]
H3 Beribadah kepada tuhan [1 m]
F4 Membentuk manusia yang berdisiplin [1 m]
H4 Menghindari diri daripada membuat perkara yang tidak bermoral [1 m]
[Mana-mana 6 × 1 m]
- (c) F1 Menyambut upacara keagamaan secara bersama [1 m]
F2 Bertoleransi menerima adat agama lain [1 m]
F3 Mengamalkan prinsip-prinsip Rukun Negara [1 m]
F4 Bersikap tolak ansur [1 m]
F5 Bersikap sopan dengan rakan yang seagama [1 m]
F6 Tidak mengganggu agama lain menjalankan aktiviti beribadat [1 m]
F7 Menghormati budaya kaum lain [1 m]
F8 Mengelak isu sensitif [1 m]
[Mana-mana jawapan munasabah] [8 × 1 m]

BAB 2

Sistem Pemerintahan dan Kegiatan Ekonomi Masyarakat Kerajaan Alam Melayu

BAHAGIAN A

1 C	2 A	3 B	4 C	5 D
6 C	7 A	8 A	9 B	10 B
11 C	12 B	13 D	14 C	15 B
16 A	17 D	18 B	19 A	20 D

BAHAGIAN B

- 1 (a) F1 Maharaja [1 m]
F2 Sri Maharaja [1 m]
F3 Sri Bathara [1 m]
[3 × 1 m]
- (b) F1 Bidang keagamaan [1 m]
F2 Kehakiman [1 m]
F3 Keselamatan [1 m]
F4 Perbendaharaan [1 m]
[Mana-mana 3 × 1 m]
- (c) F1 Menjamin keselamatan [1 m]
F2 Mengukuhkan ekonomi [1 m]
F3 Rakyat hidup sejahtera [1 m]
F4 Mewujudkan kestabilan politik [1 m]
[Mana-mana jawapan munasabah]
[4 × 1 m]
- 2 (a) (i) Srivijaya [1 m]
(ii) Sistem pemerintahan kerajaan Srivijaya [1 m]
[2 × 1 m]
- (b) F1 Raja Srivijaya mempunyai unsur kesaktian [1 m]
F2 Dianggap sebagai Bodhisattva [1 m]
F3 Peranan raja sebagai Buddha di bumi [1 m]
F4 Raja digelar Raja di Gunung dan Maharaja di Pulau [1 m]
[4 × 1 m]
- (c) F1 Lambang kesetiaan kepada raja [1 m]
F2 Menjaga kesucian agama [1 m]
F3 Mewujudkan perpaduan [1 m]
F4 Memelihara kedaulatan negara [1 m]
[Mana-mana jawapan munasabah]
[4 × 1 m]
- 3 (a) F1 Kemudahan pelabuhan [1 m]
F2 Kedudukan Alam Melayu di tengah-tengah laluan perdagangan antara timur dan barat [1 m]
[2 × 1 m]
- (b) F1 Bekalan air [1 m]
F2 Tempat tinggal [1 m]
F3 Tempat menyimpan barang dagangan [1 m]
F4 Kawasan berjual beli [1 m]
[4 × 1 m]
- (c) F1 Kegigihan dalam mempelajari kemahiran [1 m]
F2 Kreatif [1 m]
F3 Tidak bergantung pada tenaga luar [1 m]
F4 Pemikiran kritis [1 m]
F5 Bersikap terbuka [1 m]
[Mana-mana jawapan munasabah]
[4 × 1 m]
- 4 (a) (i) P Rumpai laut [1 m]
(ii) Q Gamat [1 m]
(ii) R Mutiara [1 m]
[3 × 1 m]
- (b) F1 Sumber makanan [1 m]
F2 Ubatan [1 m]
F3 Wangian [1 m]
F4 Perhiasan [1 m]
[Mana-mana 3 × 1 m]
- (c) F1 Menjaga kebersihan [1 m]
F2 Mengadakan kempen kesedaran [1 m]
F3 Tidak membuang sampah merata-rata [1 m]
F4 Mengadakan program gotong-royong [1 m]
F5 Menegakan hukuman bagi yang melanggar undang-undang [1 m]
[Mana-mana jawapan munasabah]
[Mana-mana 4 × 1 m]

BAHAGIAN C

- 1 (a) Angkor
F1 Membina baray [1 m]
H1 Tujuan menyimpan air [1 m]
Champa
F2 Ketua air di setiap kampung [1 m]
H2 Menyelenggarakan terusan dan daik [1 m]
Majapahit
F3 Sistem pengairan [1 m]
H3 Tujuan meningkatkan pengeluaran padi [1 m]
[6 × 1 m]
- (b) F1 Sumber bekalan makanan mencukupi [1 m]
F2 Kurang mengimport makanan dari luar [1 m]
F3 Meningkatkan pendapatan eksport negara [1 m]
F4 Mewujudkan peluang pekerjaan [1 m]
F6 Menggalakkan perkembangan teknologi R&D [1 m]
F7 Meningkatkan produktiviti negara [1 m]
F8 Membekalkan bahan mentah [1 m]
[8 × 1 m]
- (c) F1 Sumber makanan rakyat berkurangan [1 m]
H1 Rakyat tidak mendapat nutrisi yang secukupnya [1 m]
F2 Pengangguran bertambah [1 m]
H2 Petani kehilangan kerja dan sumber pendapatan akan terjejas [1 m]
F3 Kebergantungan sumber bekalan makanan dari negara luar [1 m]
H3 Import barangan dari luar [1 m]
F4 Sumber pendapatan negara berkurangan [1 m]
H4 Harga barang akan naik [1 m]
[Mana-mana jawapan munasabah]
[8 × 1 m]
- 2 (a) Champa
F1 Mahir dalam pembuatan barangan tembikar [1 m]
F2 Mengusahakan cuka kelapa [1 m]
Majapahit
F3 Mengusahakan pembuatan garam, gula dan minyak [1 m]
F4 Mengusahakan pembungkusan daging kerbau [1 m]
F5 Membuat mi daripada beras [1 m]
Funan dan Angkor
F6 Menghasilkan barangan daripada bijih besi [1 m]
F7 Barang perhiasan daripada emas [1 m]
[Mana-mana 6 × 1 m]
- (b) F1 Kegigihan rakyat bekerja [1 m]
F2 Kreatif dan inovatif dalam menghasilkan barangan [1 m]
F3 Bijak memanfaatkan kekayaan sumber alam [1 m]
F4 Yakin pada kebolehan diri [1 m]
F5 Berusaha meningkatkan kemahiran kesenian [1 m]
F6 Tidak putus asa [1 m]
[8 × 1 m]
- (c) F1 Menggalakkan generasi muda mempelajari bidang kemahiran [1 m]
F2 Menyediakan pinjaman [1 m]
F3 Membuat kempen dan promosi [1 m]
F4 Menjadikan kegiatan pembuatan sebagai satu perniagaan yang baik [1 m]
F5 Membawa pelancong luar ke kawasan yang menghasilkan barangan tempatan [1 m]
F6 Memperbanyakkan institusi pendidikan yang berteraskan kemahiran [1 m]
F7 Memberi khidmat nasihat dan sokongan [1 m]
F8 Membawa masuk khidmat pakar yang mahir dalam bidang pembuatan [1 m]
[Mana-mana jawapan munasabah]
[8 × 1 m]

BAB 3

Sosiobudaya Masyarakat Kerajaan Alam Melayu

BAHAGIAN A

1 B	2 C	3 D	4 A	5 A
6 B	7 A	8 D	9 C	10 B
11 C	12 D	13 A	14 B	15 D
16 C	17 C	18 A	19 D	20 D

BAHAGIAN B

- 1 (a) F1 Bahasa Sanskrit [1 m]
F2 Khmer [1 m]
[2 × 1 m]
- (b) F1 Tulisan orang Hu [1 m]
F2 Tulisan Palava [1 m]
F3 Tulisan Champa Kuno [1 m]
F4 Tulisan Khmer [1 m]
[4 × 1 m]
- (c) F1 Sikap keterbukaan [1 m]
F2 Mudah menerima pengaruh luar [1 m]
F3 Tidak terikat pada perbezaan susun lapis masyarakat [1 m]
F4 Sifat masyarakat Alam Melayu yang gemar belayar [1 m]
[Mana-mana jawapan munasabah]
[4 × 1 m]
- 2 (a) F1 *Jataka* [1 m]
F2 *Mahabhrata* [1 m]
F3 *Purana* [1 m]
[3 × 1 m]
- (b) F1 *Hikayat Amir Hamzah* [1 m]
F2 *Hikayat Iskandar Zulkarnain* [1 m]
F3 *Hikayat Muhammad Ali Hanafiah* [1 m]
[3 × 1 m]
- (c) F1 Menghantar pasukan atau individu menyertai pertandingan mencipta karya [1 m]
F2 Kerajaan dan pihak swasta menganjurkan bengkel penulisan [1 m]
F3 Menggalakkan murid mengambil subjek kesusasteraan [1 m]
F4 Meningkatkan persuratan kreatif dan ilmu menerusi media massa [1 m]
[Mana-mana jawapan munasabah]
[4 × 1 m]
- 3 (a) F1 Candi [1 m]
F2 Perkapalan [1 m]
F3 Pengairan [1 m]
[3 × 1 m]
- (b) F1 Rumah ibadat [1 m]
F2 Pusat pendidikan [1 m]
F3 Pertemuan masyarakat [1 m]
[3 × 1 m]
- (d) F1 Berkemahiran tinggi [1 m]
F2 Berfikiran kreatif dan inovatif [1 m]
F3 Pemerintah bijak dan berwibawa [1 m]
F4 Semangat cekal [1 m]
[Mana-mana jawapan munasabah]
[4 × 1 m]
- 4 (a) (i) X Bangsawan [1 m]
(ii) Y Rakyat merdeka [1 m]
(ii) X Hamba [1 m]
[3 × 1 m]
- (b) F1 Tawanan perang [1 m]
F2 Hamba berhutang [1 m]
F3 Rela menjadi hamba [1 m]
[3 × 1 m]
- (c) F1 Melicinkan pentadbiran [1 m]
F2 Melahirkan pemimpin berkualiti [1 m]
F3 Bertukar-tukar idea [1 m]
F4 Mengekalkan keamanan negara [1 m]
[Mana-mana jawapan munasabah]
[4 × 1 m]

BAHAGIAN C

- 1 (a) F1 Kerajaan Srivijaya menggunakan bahasa Melayu sebagai bahasa utama [1 m]
H1a Penemuan batu bersurat [1 m]
H1b Di Kedukan Bukit Kota Kapur [1 m]
H1c Telaga batu [1 m]
F2 Batu bersurat ditulis dengan pengaruh bahasa Sanskrit [1 m]
H2 Batu bersurat Talang Tuwo [1 m]
F3 Digunakan dengan bahasa rasmi [1 m]
H3 Dalam pentadbiran [1 m]
[Mana-mana 6 × 1 m]
- (b) F1 Bahasa Melayu bersifat terbuka [1 m]
F2 Bahasa Melayu mengalami evolusi mengikut peredaran zaman [1 m]

- F3 Pertembungan budaya memperkaya perbendaharaan kata bahasa Melayu [1 m]
F4 Pengaruh bahasa Sanskrit [1 m]
H4 Bhakti (bakti) [1 m]
F5 Pengaruh bahasa Tamil [1 m]
H5 Petti (peti) [1 m]
F6 Pengaruh bahasa Cina [1 m]
H6 Tau hu (tauhhu) [1 m]

[Mana-mana 6 × 1 m]

- (c) F1 Menerbitkan buku, seni dan kandungan dalam bahasa Melayu [1 m]
F2 Dewan Bahasa dan Pustaka memperkasakan program dan aktiviti bagi menyemarakkan bahasa kebangsaan [1 m]
F3 Peranan media massa [1 m]
F4 Menetapkan identiti bahasa Melayu [1 m]
F5 Memastikan urusan rasmi negara dalam bahasa Melayu [1 m]
F6 Kempen "Cintailah Bahasa Kita" [1 m]
F7 Institusi Pengajian Tinggi perlu memberi keutamaan termasuklah program Pengajian Bahasa Melayu [1 m]
F8 Setiap warganegara perlu bercakap dalam bahasa Melayu [1 m]

[Mana-mana jawapan munasabah]

[8 × 1 m]

- 2 (a) F1 Seni bina tersebut ialah Angkor Wat [1 m]
F2 Dibina oleh Raja Suryavarman II [1 m]
F3 Dibina pada abad ke-12 [1 m]
F4 Keluasan hektar sebanyak 208 hektar [1 m]
F5 Binaan menara di tengah-tengah candi setinggi 65 meter [1 m]
F6 Dibina untuk agama Hindu di Kemboja [1 m]
[6 × 1 m]
- (b) F1 Candi penganut Buddha yang terbesar di dunia [1 m]
F2 Terletak di Magelang, Jawa Tengah, Indonesia [1 m]
F3 Dibina semasa pemerintahan kerajaan Sailendra pada abad ke-9 [1 m]
F4 Dibina berbentuk gunung [1 m]
F5 Memiliki beberapa tingkat [1 m]
F6 Di bahagian puncaknya terdapat 72 buah patung Buddha yang diletakkan di dalam stupa [1 m]
[6 × 1 m]
- (c) F1 Menawarkan lebih banyak kursus seni bina [1 m]
F2 Menjadikan seni bina sebagai subjek wajib dalam kurikulum di sekolah [1 m]
F3 Memperkasa bidang sains dan teknologi [1 m]
F4 Mengadakan anugerah inovasi untuk penciptaan baharu dalam bidang kejuruteraan seni bina [1 m]
F5 Berkongsi kepakaran dalam bidang seni bina dengan negara luar [1 m]
F6 Menawarkan bantuan biasiswa/kewangan kepada mereka yang ingin melanjutkan pelajaran dalam bidang seni bina [1 m]
F7 Menerapkan minat dalam kalangan pelajar sejak kecil lagi [1 m]
F8 Menyertai pertandingan berkaitan seni bina di peringkat antarabangsa [1 m]
[Mana-mana jawapan munasabah]
[8 × 1 m]

BAB 4

Agama, Kepercayaan dan Keunikan Warisan Masyarakat Kerajaan Alam Melayu

BAHAGIAN A

1 A	2 D	3 D	4 B	5 A
6 B	7 C	8 C	9 B	10 A
11 C	12 A	13 B	14 D	15 D
16 A	17 B	18 D	19 C	20 A

BAHAGIAN B

- 1 (a) (i) Suatu anutan, keimanan dan penyembahan terhadap tuhan [1 m]
(ii) Pegangan yang diyakini menjadi panduan dalam kehidupan [1 m]
[2 × 1 m]
- (b) F1 Kepercayaan bahawa setiap makhluk, hidupan, tumbuh-tumbuhan memiliki roh atau semangat [1 m]

	F2	Animisme berkait dengan penyembahan <i>hyang</i>	[1 m]
	F3	<i>Hyang</i> bermaksud penyembahan roh nenek moyang	[1 m]
	F4	Penyembahan roh nenek moyang penting untuk memastikan keluarga yang hidup mendapat kebaikan atau menghindari kesusahan di dunia	[1 m]
			[4 × 1 m]
(c)	F1	Memupuk semangat kerjasama	[1 m]
	F2	Mewujudkan interaksi sosial	[1 m]
	F3	Membentuk perpaduan yang utuh	[1 m]
	F4	Mengelakkan daripada gejala negatif	[1 m]
		[<i>Mana-mana jawapan munasabah</i>]	
			[4 × 1 m]
2	(a)	F1 Keturunan	[1 m]
		F2 Pembesar mengesahkannya	[1 m]
		F3 Pembesar dipilih daripada golongan tentera	[1 m]
			[3 × 1 m]
	(b)	F1 Raja dianggap titisan dewa	[1 m]
		F2 Raja mesti dihormati	[1 m]
		F3 Mengingkari raja dianggap sebagai mengingkari tuhan	[1 m]
		F4 Perbuatan mengingkari adalah perbuatan menderhaka	[1 m]
		[<i>Mana-mana 3 × 1 m</i>]	
	(c)	F1 Lambang kesetiaan kepada raja	[1 m]
		F2 Menjaga kesucian agama	[1 m]
		F3 Mewujudkan perpaduan	[1 m]
		F4 Memelihara kedaulatan negara	[1 m]
		[<i>Mana-mana jawapan munasabah</i>]	
			[4 × 1 m]
3	(a)	F1 Hubungan persahabatan	[1 m]
		F2 Bantuan ketenteraan atau senjata	[1 m]
		F3 Perkahwinan	[1 m]
			[3 × 1 m]
	(b)	F1 Memelihara kedaulatan kerajaan	[1 m]
		F2 Mendapatkan perlindungan	[1 m]
		F3 Meluaskan jaringan perdagangan	[1 m]
		F4 Memperkukuh agama dan budaya	[1 m]
			[4 × 1 m]
	(c)	F1 Negara kucar-kacir/ tidak aman	[1 m]
		F2 Ekonomi negara akan mundur	[1 m]
		F3 Rakyat akan hidup dalam kemiskinan	[1 m]
		F4 Rasuah akan berleluasa	[1 m]
		F5 Negara tidak akan maju	[1 m]
		[<i>Mana-mana jawapan munasabah</i>]	
			[3 × 1 m]
4	(a)	F1 Tulisan	[1 m]
		F2 Bahasa	[1 m]
		F3 Persuratan	[1 m]
		F4 Seni bina	[1 m]
			[3 × 1 m]
	(b)	F1 Perkembangan kegiatan pertanian	[1 m]
		F2 Untuk aktiviti pelayaran	[1 m]
		F3 Kegunaan perdagangan	[1 m]
		F4 Keagamaan	[1 m]
			[3 × 1 m]
	(c)	F1 Kebijaksanaan manusia	[1 m]
		F2 Saling bekerjasama	[1 m]
		F3 Kreatif dan inovatif	[1 m]
		F4 Memupuk sikap permuafakatan	[1 m]
		[<i>Mana-mana jawapan munasabah</i>]	
			[4 × 1 m]

BAHAGIAN C

1	(a)	F1 Kepercayaan animisme	[1 m]
		H1a Kepercayaan bahawa setiap makhluk, hidupan dan tumbuhan memiliki roh atau semangat	[1 m]
		H1b Tujuan penyembahan roh nenek moyang untuk memastikan keluarga yang masih hidup mendapat kebaikan atau menghindari kesusahan di dunia	[1 m]
		C1 Penyembahan roh nenek moyang, iaitu <i>hyang</i> diadakan	[1 m]
		F2 Kepercayaan dinamisme	[1 m]
		H2a Dikenali sebagai <i>mana</i> atau semangat, iaitu kepercayaan terhadap kekuatan	[1 m]
		H2b Setiap benda yang mempunyai <i>mana</i> mempengaruhi kehidupan manusia	[1 m]
		H2c Upacara pemujaan semangat tanaman dilakukan agar mendapat hasil tanaman yang subur	[1 m]
		[<i>Mana-mana 6 × 1 m</i>]	

(b)	F1	Agama Hindu tersebar sejak abad ke-4 semasa pemerintahan Bhadravarman	[1 m]
	H1	Beliau mendirikan candi Hindu di Lembah Mi Son yang dikenali sebagai Siva-Bhadravarman	[1 m]
	C1	Pembinaan candi di Po Nagar	[1 m]
	F2	Bukti penyebaran agama Buddha ialah penemuan Candi Dong Duong	[1 m]
	F3	Bukti penyebaran agama Islam ialah penemuan batu bersurat bertarikh 1035 dan batu nisan bertarikh 1039 di Panduranga	[1 m]
	H3	Islam mula tersebar semasa pemerintahan Sultan Zainal Abidin pada abad ke-14	[1 m]
			[6 × 1 m]
(c)	F1	Manusia taat pada tuhan mematuhi segala suruhan tuhan	[1 m]
	H1a	Manusia menjauhi kejahatan	[1 m]
	H1b	Melakukan perbuatan yang baik	[1 m]
	C1	Membantu masyarakat yang hidup dalam kemiskinan seperti memberi makanan	[1 m]
	F2	Membina keharmonian dan perpaduan	[1 m]
	H2	Wujud sikap bertolak ansur dan persefahaman	[1 m]
	C2a	Mengunjungi ketika rumah terbuka	[1 m]
	C2b	Menghormati adat masyarakat lain	[1 m]
		[<i>Mana-mana jawapan munasabah</i>]	
			[8 × 1 m]
2	(a)	F1 Memanfaatkan kesuburan tanah	[1 m]
		H1 Terdapat kawan lembah sungai	[1 m]
		C1 Sungai Mekong, Sungai Musi, Sungai Bengawan	[1 m]
		F2 Mencipta sistem pengairan	[1 m]
		H2a Masyarakat memiliki kemahiran mencipta	[1 m]
		C2a <i>Baray</i> dan sistem saliran	[1 m]
		H2b Memastikan bekalan air mencukupi	[1 m]
		F3 Membina pelabuhan	[1 m]
		H3 Dibina tiga jenis pelabuhan, iaitu pelabuhan pembekal, pelabuhan kerajaan dan pelabuhan entrepot	[1 m]
		[<i>Mana-mana 6 × 1 m</i>]	
	(b)	F1 Pelabuhan pembekal	[1 m]
		H1 Pelabuhan persinggahan untuk membekalkan bahan dagangan dan bekalan makanan kepada pedagang	[1 m]
			[1 m]
		F2 Pelabuhan kerajaan	[1 m]
		H2 Pelabuhan pembekal yang berkembang apabila wujudnya pusat pentadbiran atau kerajaan di pelabuhan tersebut	[1 m]
		F3 Pelabuhan entrepot	[1 m]
		H3 Pelabuhan yang menjadi tumpuan pedagang dan berperanan sebagai pengumpul, pengendali dan pengedar barang dagangan daripada para pedagang serantau dan antarabangsa	[1 m]
			[6 × 1 m]
	(c)	F1 Membantu mengatasi masalah defisit	[1 m]
		F2 Pemindahan teknologi	[1 m]
		F3 Meningkatkan taraf hidup rakyat	[1 m]
		F4 Pertumbuhan ekonomi	[1 m]
		F5 Pengguna dapat menikmati barangan yang bermutu tinggi yang tidak dikeluarkan dalam negara	[1 m]
		F6 Menambatkan pendapatan negara	[1 m]
		F7 Membantu pembangunan infrastruktur	[1 m]
		F8 Memperluaskan pilihan pengguna	[1 m]
		F9 Menggalakkan pelaburan	[1 m]
		[<i>Mana-mana jawapan munasabah</i>]	
			[8 × 1 m]

BAB 5 Kesultanan Melayu Melaka

BAHAGIAN A

1 B	2 D	3 B	4 C	5 D
6 A	7 A	8 C	9 C	10 D
11 B	12 B	13 C	14 A	15 A
16 B	17 D	18 D	19 C	20 A

BAHAGIAN B

1	(a)	F1 Konsep daulat	[1 m]
		F2 Adat istiadat	[1 m]
		F3 Alat kebesaran	[1 m]
			[3 × 1 m]
	(b)	F1 Simbol perpaduan	[1 m]
		F2 Ketua angkatan tentera	[1 m]
		F3 Ketua agama Islam	[1 m]

	F4	Menegakkan keadilan	[1 m]		C2a	Timah, emas, kapur barus, hasil hutan dan rempah-ratus	[1 m]
	F5	Menyelaraskan kegiatan ekonomi	[1 m]		H2b	Barangan luar dibawa masuk ke Melaka	[1 m]
	F6	Mengetuai hubungan diplomatik	[1 m]		C2b	Benang emas, kain pelikat, batu delima, tembikar, wangian dan bahan makanan	[1 m]
			[Mana-mana 3 × 1 m]		F3	Dikunjungi pedagang dari dalam dan luar Alam Melayu	[1 m]
(c)	F1	Bijaksana dalam membuat keputusan	[1 m]		H3a	Pedagang paling ramai	[1 m]
	F2	Adil dan saksama dalam mengambil keputusan	[1 m]		C3a	Arab, China Gujarat	[1 m]
	F3	Mengambil kira kebajikan rakyat	[1 m]		H3b	Pedagang paling ramai dalam Alam Melayu ialah Pasai dan Jawa	[1 m]
	F4	Berwibawa	[1 m]		H3c	Melaka dikunjungi oleh pedagang dari Brunei, Pegu, Parsi, Turki, Mesir, Luzon dan Ceylon.	[1 m]
			[Mana-mana jawapan munasabah]		F4	Pusat perkapalan	[1 m]
			[4 × 1 m]		H4a	Pelabuhan Melaka dikunjungi pelbagai jenis kapal besar dan kecil	[1 m]
2	(a)	(i) P Penghulu Bendahari	[1 m]		H4b	Kapal kecil terdiri daripada perahu, sampan, ghurab, penjajap, sagur, payar, baluk, lancang, kakap, balang dan kelulus	[1 m]
		(ii) Q Temenggung	[1 m]		H4c	Kapal besar terdiri daripada jong dan bahtera	[1 m]
		(ii) R Laksamana	[1 m]				[Mana-mana 6 × 1 m]
			[3 × 1 m]	(b)	F1	Sebagai pelayar	[1 m]
	(b)	F1 Penasihat raja	[1 m]		F2	Penunjuk arah	[1 m]
		F2 Menteri utama peringkat pusat	[1 m]		F3	Sebagai tentera untuk menjamin keselamatan pedagang di perairan Melaka	[1 m]
		F3 Ketua turus angkatan perang	[1 m]		F4	Mengekalkan kestabilan kerajaan	[1 m]
		F4 Pemangku sultan	[1 m]		F5	Memastikan urusan perdagangan berjalan lancar	[1 m]
			[4 × 1 m]		F6	Memberikan taat setia kepada raja	[1 m]
	(c)	F1 Membawa keamanan	[1 m]				[Mana-mana 6 × 1 m]
		F2 Membawa kemakmuran	[1 m]	(c)	F1	Meningkatkan kualiti barangan	[1 m]
		F3 Melicinkan pentadbiran	[1 m]		F2	Menyediakan prasarana pelabuhan yang lebih baik	[1 m]
		F4 Kegemilangan Kesultanan Melayu Melaka dipertahankan	[1 m]		F3	Mengenakan kadar cukai yang menarik	[1 m]
			[Mana-mana jawapan munasabah]		F4	Mempunyai tenaga kerja mahir	[1 m]
			[4 × 1 m]		F5	Menyediakan sistem komunikasi yang moden	[1 m]
3	(a)	F1 Samudera-Pasai	[1 m]		F6	Pemodenan dalam bidang teknologi	[1 m]
		F2 Perlak	[1 m]		F7	Jaringan perdagangan antarabangsa yang lebih luas	[1 m]
			[2 × 1 m]		F8	Dasar ekonomi bebas	[1 m]
	(b)	(i) F1 Pengislaman Sultan Iskandar Shah pada tahun 1414 dan diikuti oleh para pembesar dan rakyat	[1 m]		F9	Politik yang stabil	[1 m]
			[1 m]		F10	Rakyat yang bersatu padu	[1 m]
		F2 Sultan Muzaffar Shah menjadikan agama Islam sebagai agama rasmi Kesultanan Melayu Melaka	[1 m]				[Mana-mana jawapan munasabah]
			[1 m]				[Mana-mana 8 × 1 m]
		(ii) F1 Islam tersebar melalui pedagang Arab, India dan China	[1 m]	2	(a)	F1 Masalah kepimpinan	[1 m]
		F2 Pedagang mempunyai sifat mubaligh yang mendorong penyebaran Islam	[1 m]		H1a	Kelemahan Sultan Mahmud Shah dan pembesar dalam pentadbiran	[1 m]
			[4 × 1 m]		H1b	Amalan pilih kasih	[1 m]
	(c)	F1 Menaik taraf institusi pengajian tinggi agar sama taraf dengan pusat pendidikan terkenal di dunia	[1 m]		H1c	Rasuah	[1 m]
		F2 Mengadakan program berkembar dengan universiti luar negara yang lebih mantap	[1 m]		H1d	Penyelewengan dalam pentadbiran	[1 m]
		F3 Menyediakan kemudahan pembelajaran yang bertaraf dunia untuk pelajar kita	[1 m]		H1e	Perbalahan sesama sendiri dalam kalangan pembesar	[1 m]
		F4 Menawarkan kursus-kursus yang diiktiraf oleh seluruh dunia di universiti tempatan	[1 m]				[1 m]
			[4 × 1 m]		F2	Masalah perpaduan	[1 m]
4	(a)	F1 Pasai	[1 m]		H2a	Rakyat tidak bersatu padu	[1 m]
		F2 Demak	[1 m]		H2b	Berlaku persaingan kuasa antara pembesar Melaka yang menyebabkan perpecahan	[1 m]
		F3 Majapahit	[1 m]		H2c	Askar upahan dari luar yang tidak taat setia kepada Melaka	[1 m]
		F4 Makasar	[1 m]				[Mana-mana 6 × 1 m]
			[2 × 1 m]	(b)	F1	Kedatangan Portugis ke Melaka adalah untuk menguasai kekayaan	[1 m]
	(b)	F1 Penting sebagai hubungan diplomatik	[1 m]		H1	Rempah-ratus	[1 m]
		F2 Hubungan perdagangan	[1 m]		F2	Menguasai perdagangan di Selat Melaka	[1 m]
		F3 Melaka memperoleh bekalan kayu jati dan beras serta bahan makanan dari Siam	[1 m]		F3	Tujuan menyebarkan agama Kristian	[1 m]
		F4 Menjamin keselamatan	[1 m]		F4	Hubungan Melaka dengan Portugis bermula dengan kedatangan Lopez de Sequeira pada 1509	[1 m]
			[4 × 1 m]		F5	Rundingan gagal	[1 m]
	(c)	F1 Negara lain menghormati kedaulatan Kesultanan Melayu Melaka	[1 m]		H5	Alfonso de Albuquerque menyerang Melaka	[1 m]
		F2 Keselamatan Melaka terjamin	[1 m]		C5	Serangan sebanyak tiga kali, iaitu pada 25 Julai 1511, 10 Ogos 1511 dan 24 Ogos 1511	[1 m]
		F3 Menjamin kestabilan	[1 m]				[Mana-mana 6 × 1 m]
		F4 Mengekalkan penguasaannya terhadap perdagangan di Selat Melaka	[1 m]	(c)	F1	Mengadakan aktiviti gotong-royong/ aktiviti kemasyarakatan	[1 m]
			[Mana-mana jawapan munasabah]		F2	Mengamalkan amalan kunjung-mengunjungi ke rumah rakan yang berlainan bangsa terutama waktu perayaan	[1 m]
			[4 × 1 m]		F3	Ibu bapa menerapkan nilai-nilai perpaduan dalam diri anak-anak sejak kecil lagi	[1 m]
					F4	Menghormati adat istiadat setiap kaum	[1 m]

BAHAGIAN C

1	(a)	F1 Kedudukan strategik	[1 m]				
		H1a Melaka terletak di laluan perdagangan antara timur dan barat	[1 m]				
		H1b Dikunjungi pedagang dari dalam dan luar Alam Melayu	[1 m]				
		F2 Pusat pengumpulan dan pengedaran pelbagai barangan	[1 m]				
		H2a Barangan yang dikumpul dan diedarkan kepada pedagang luar	[1 m]				

- F5 Rakyat menghindari tindakan yang boleh mencetuskan provokasi kaum [1 m]
 F6 Golongan pelajar perlu menghayati sejarah negara [1 m]
 F7 Rakyat harus bergaul dan memupuk persefahaman antara kaum [1 m]
 F8 Mengadakan aktiviti sukan [1 m]
 [Mana-mana jawapan munasabah] [8 × 1 m]

BAB 6 Kesultanan Johor Riau

BAHAGIAN A

1 A	2 D	3 D	4 B	5 C
6 B	7 B	8 C	9 A	10 D
11 A	12 A	13 B	14 D	15 C
16 C	17 B	18 C	19 A	20 A

BAHAGIAN B

- 1 (a) F1 Diasaskan oleh Raja Ali [1 m]
 F2 Raja Ali ialah anak kepada Sultan Mahmud Shah dan Tun Fatimah [1 m]
 F3 Baginda menggunakan gelaran Sultan Alauddin Riayat Shah I [1 m]
 [3 × 1 m]
 (b) F1 Kota Kara, Pekan Tua [1 m]
 F2 Kota Sayong, Sayong Pinang [1 m]
 F3 Kota Batu, Johor Lama [1 m]
 [3 × 1 m]
 (c) F1 Kota Kara dimusnahkan oleh Portugis [1 m]
 F2 Keperluan strategi ketenteraan [1 m]
 F3 Keperluan pertahanan [1 m]
 F4 Mempertahankan diri daripada ancaman Aceh [1 m]
 [Mana-mana jawapan munasabah] [4 × 1 m]
- 2 (a) (i) X Johor [1 m]
 (ii) Y Portugis [1 m]
 (ii) Z Aceh [1 m]
 [3 × 1 m]
 (b) F1 Perang Johor-Jambi [1 m]
 F2 Konflik pembesar [1 m]
 F3 Ancaman Raja Kechil [1 m]
 [3 × 1 m]
 (c) F1 Kecekalan dan kebijaksanaan dalam menghadapi cabaran [1 m]
 F2 Kegigihan dan kesungguhan dalam mempertahankan kedudukan kerajaan [1 m]
 F3 Semangat juang yang tinggi [1 m]
 F4 Mampu menghadapi segala cabaran demi mencapai kejayaan [1 m]
 [Mana-mana jawapan munasabah] [4 × 1 m]
- 3 (a) F1 Kemudahan pelabuhan [1 m]
 F2 Urusan jual beli [1 m]
 F3 Peranan Orang Laut [1 m]
 F4 Kemudahan membaiki kapal dan membina kapal/sistem naungan [1 m]
 [Mana-mana 3 × 1 m]
 (b) F1 Pengawal pelabuhan [1 m]
 F2 Penunda kapal dagang [1 m]
 F3 Penunjuk arah kepada para pedagang [1 m]
 F4 Pengawal di perairan Johor dan Selat Melaka [1 m]
 [Mana-mana 3 × 1 m]
 (c) F1 Menambah ilmu berkaitan perdagangan [1 m]
 F2 Pastikan rakyat hidup bersatu padu [1 m]
 F3 Menyediakan pelabuhan [1 m]
 F4 Mengenakan cukai yang sesuai [1 m]
 [Mana-mana jawapan munasabah] [4 × 1 m]
- 4 (a) (i) Tun Seri Lanang [1 m]
 (ii) F1 Menceritakan asal-usul keturunan raja-raja Melaka [1 m]
 F2 Adat istiadat kerajaan [1 m]
 F2 Sejarah Kesultanan Melayu Melaka [1 m]
 [Mana-mana 3 × 1 m]
 (b) F1 Pemikiran [1 m]
 F2 Sistem nilai [1 m]

- F3 Kepercayaan [1 m]
 F4 Falsafah atau pandangan hidup bangsa Melayu [1 m]
 [Mana-mana 3 × 1 m]
 (c) F1 Menghantar individu atau pasukan menyertai pertandingan mencipta karya pada peringkat antarabangsa [1 m]
 F2 Kerajaan/swasta memperbanyakkan bengkel penulisan karya [1 m]
 F3 Pengiklanan yang menarik [1 m]
 F4 Guru-guru bahasa bertanggungjawab mempertahankan karya persuratan [1 m]
 [Mana-mana jawapan munasabah] [4 × 1 m]

BAHAGIAN C

- 1 (a) F1 Dibina semasa pemerintahan Sultan Alauddin Riayat Shah I [1 m]
 F2 Terletak di Kuala Sungai Telor [1 m]
 F3 Pagar dibuat [1 m]
 F4 Pancang kayu besar setinggi 40 kaki [1 m]
 F5 Diperkuatkan dengan bedil dan meriam [1 m]
 F6 Dibina sebagai benteng pertahanan [1 m]
 [6 × 1 m]
 (b) F1 Hubungan Belanda bermula pada 1602 apabila Belanda menawarkan bantuan kepada Sultan Alauddin Riayat Shah II [1 m]
 F2 Johor memberikan bantuan mengangkut peralatan perang [1 m]
 F3 Membuat tapak meriam [1 m]
 F4 Menggali parit kubu [1 m]
 F5 Menyekat musuh lari ke dalam hutan [1 m]
 F6 Menaikkan semangat tentera Belanda [1 m]
 [6 × 1 m]
 (c) F1 Tidak wajar [1 m]
 F2 Kemusnahan harta benda [1 m]
 F3 Mengorbankan banyak nyawa yang tidak berdos [1 m]
 F4 Penggunaan senjata kimia dan biologi dalam peperangan akan memberikan kesan kepada kesihatan masyarakat [1 m]
 F5 Menjejaskan ekonomi negara [1 m]
 F6 Kenaikan harga barang [1 m]
 F7 Peningkatan pelbagai masalah sosial [1 m]
 F8 Krisis bekalan makanan akan bertambah [1 m]
 [Mana-mana jawapan munasabah] [8 × 1 m]
- 2 (a) (i) F1 Pelabuhan Johor Lama, Batu Sawar dan Panchor dimudiki oleh kapal besar [1 m]
 F2 Sungai Johor lebar dan dalam [1 m]
 F3 Lokasi pelabuhan strategik di selatan Selat Melaka membolehkan mengawal lalu lintas kapal dagang dari timur dan barat [1 m]
 [3 × 1 m]
 (ii) F1 Kedudukan di persimpangan lalu lintas menjadi tumpuan para pedagang [1 m]
 F2 Terdapat 500–600 buah kapal dagang pelbagai bangsa [1 m]
 F3 Antara kapal yang berlabuh di Riau ialah kapal Siam, Portugis, Inggeris dan pulau-pulau di Alam Melayu [1 m]
 [3 × 1 m]
 (b) F1 Menyediakan gudang bawah tanah [1 m]
 H1 Untuk menyimpan barangan bagi mengelakkan kebakaran [1 m]
 F2 Menyediakan pegawai terlatih [1 m]
 H2 Mengendalikan urusan perdagangan [1 m]
 F3 Membekalkan barangan yang diperlukan [1 m]
 H3 Seperti lada hitam dan rempah-ratus [1 m]
 [6 × 1 m]
 (c) F1 Pelabuhan yang dalam [1 m]
 F2 Kemudahan pelabuhan yang lengkap [1 m]
 F3 Pelabuhan yang moden [1 m]
 F4 Penggunaan teknologi moden [1 m]
 F5 Pengurusan pelabuhan yang cekap [1 m]
 F6 Politik yang stabil [1 m]
 F7 Kepimpinan yang berwibawa [1 m]
 F8 Kemudahan prasarana [1 m]
 [Mana-mana jawapan munasabah] [8 × 1 m]

BAB 7
Kesultanan Melayu Pahang, Perak, Terengganu dan Selangor
BAHAGIAN A

1 B	2 C	3 C	4 A	5 A
6 B	7 D	8 D	9 B	10 A
11 C	12 B	13 A	14 A	15 D
16 C	17 C	18 B	19 D	20 D

BAHAGIAN B

- 1 (a) (i) Raja Lumu [1 m]
(ii) Sultan Salehuddin Shah [1 m]
[2 × 1 m]
- (b) F1 Membina jalan raya [1 m]
F2 Membina landasan kereta api [1 m]
F3 Pembinaan rumah [1 m]
F4 Pembinaan kedai [1 m]
[4 × 1 m]
- (c) **Pemimpin**
F1 Bijak bertindak membuat keputusan [1 m]
F2 Melaksanakan tugas dengan cekap [1 m]
Rakyat
F3 Taat setia kepada negara [1 m]
F4 Bertanggungjawab mempertahankan negara daripada musuh [1 m]
[Mana-mana jawapan munasabah]
[4 × 1 m]
- 2 (a) (i) Sistem perwarisan takhta [1 m]
(ii) Sistem penggiliran [1 m]
[2 × 1 m]
- (b) F1 Sultan ketua agama Islam [1 m]
F2 Institusi agama berperanan dalam setiap negeri [1 m]
F3 Institusi kesultanan mempunyai ikatan rapat dengan institusi agama [1 m]
F4 Sultan mendaulatkan syiar Islam [1 m]
[4 × 1 m]
- (c) F1 Mengelakkan perpecahan kaum [1 m]
F2 Mengeratkan hubungan silaturahmi [1 m]
F3 Meningkatkan keimanan dalam diri [1 m]
F4 Menenteramkan kehidupan masyarakat [1 m]
[Mana-mana jawapan munasabah]
[4 × 1 m]
- 3 (a) (i) *Hukum Kanun Pahang* [1 m]
(ii) *Undang-Undang 99 Perak* [1 m]
[2 × 1 m]
- (b) F1 Peraturan dan larangan istana [1 m]
F2 Kekeluargaan Islam [1 m]
F3 Jenayah [1 m]
F4 Hutang-piutang [1 m]
F5 Hukum jual beli [1 m]
[Mana-mana 4 × 1 m]
- (c) F1 Menjamin kedaulatan sesebuah negara [1 m]
F2 Menjaga hak asasi rakyat [1 m]
F3 Menjamin keselamatan negara [1 m]
F4 Melaksanakan hukuman yang adil [1 m]
[Mana-mana jawapan munasabah]
[4 × 1 m]
- 4 (a) F1 Karya sejarah [1 m]
F2 Karya perubatan [1 m]
F3 Sastera rakyat [1 m]
[3 × 1 m]
- (b) F1 Pengetahuan masyarakat berkembang [1 m]
F2 Wujud kesedaran untuk memelihara warisan Kesultanan Melayu [1 m]
F3 Memperkukuh kedudukan bahasa Melayu [1 m]
F4 Penggunaan tulisan Jawi [1 m]
[Mana-mana 3 × 1 m]
- (c) F1 Menghantar pasukan atau individu menyertai pertandingan mencipta karya [1 m]
F2 Kerajaan dan pihak swasta menganjurkan bengkel penulisan [1 m]
F3 Menggalakkan murid mengambil subjek kesusasteraan [1 m]
F4 Meningkatkan persuratan kreatif dan ilmu menerusi media massa [1 m]
[Mana-mana jawapan munasabah]
[4 × 1 m]

BAHAGIAN C

- 1 (a) F1 Upacara melenggang perut [1 m]
H1a Membetulkan kedudukan bayi dalam perut [1 m]
H1b Bagi memudahkan proses kelahiran [1 m]
F2 Bayi diperdengarkan azan sebaik sahaja dilahirkan [1 m]
F3 Bercukur apabila putera atau puteri berusia tujuh hari [1 m]
F4 Berendoi, iaitu meletakkan bayi di dalam buaian dan diperdengarkan alunan marhaban [1 m]
[6 × 1 m]
- (b) F1 Merisik [1 m]
F2 Meminang [1 m]
F3 Bertunang [1 m]
F4 Berinai besar [1 m]
F5 Khatam al-Quran [1 m]
F6 Pernikahan [1 m]
F7 Persandingan dan bertepung tawar [1 m]
F8 Santap beradab [1 m]
F9 Bersiram di atas panca persada [1 m]
[Mana-mana 6 × 1 m]
- (c) F1 Menggambarkan identiti sesuatu budaya [1 m]
F2 Dapat mengetahui asal usul kita [1 m]
F3 Mengeratkan silaturahmi [1 m]
F4 Mempunyai nilai-nilai murni dan sikap hormat-menghormati [1 m]
F5 Memastikan budaya sesuatu kaum tidak luput [1 m]
F6 Menjadi tarikan pelancong [1 m]
F7 Generasi muda dapat mengenali adat istiadat sesuatu budaya [1 m]
F8 Memupuk perpaduan sesama masyarakat [1 m]
[Mana-mana jawapan munasabah]
[8 × 1 m]
- 2 (a) F1 Ekonomi sara diri ialah pertanian, penternakan, perlombongan, mengutip hasil hutan dan perikanan [1 m]
F2 Perlombongan bijih timah [1 m]
H2 Di Perak dan Selangor [1 m]
F3 Masyarakat Selangor juga mengusahakan tanaman padi dan tanaman sampingan seperti buah-buahan dan sayur-sayuran [1 m]
F4 Di Perak, hasil hutan seperti rotan, sumbu badak dan kayu-kayan pada abad ke-17 dan 18 [1 m]
F5 Di Terengganu tanaman lada hitam dan perlombongan emas [1 m]
[6 × 1 m]
- (b) F1 Perak terkenal mata wang bongkah timah yang dinamakan bidor [1 m]
F2 Mata wang pitis diperbuat daripada timah digunakan mulai pemerintahan Sultan Muhammad Shah [1 m]
F3 Mata wang tampang digunakan sejak abad ke-19 [1 m]
F4 Di Terengganu, Sultan Zainal Abidin I memperkenalkan mata wang berupa kupang emas dan juga terdapat mata wang pitis [1 m]
F5 Di Selangor, ditemukan mata wang syiling yang digunakan semasa pemerintahan Sultan Ibrahim Shah [1 m]
[6 × 1 m]
- (c) F1 Peningkatan taraf hidup [1 m]
F2 Kemajuan ekonomi negara [1 m]
F3 Pemindahan teknologi [1 m]
F4 Mewujudkan peluang pekerjaan [1 m]
F5 Peningkatan infrastruktur [1 m]
F6 Proses pembandaran [1 m]
F7 Pengurangan import [1 m]
F8 Menjana pendapatan negara [1 m]
[Mana-mana jawapan munasabah]
[8 × 1 m]

BAB 8
Kerajaan Kedah, Kelantan, Negeri Sembilan dan Perlis
BAHAGIAN A

1 C	2 A	3 B	4 B	5 D
6 D	7 A	8 C	9 C	10 B
11 D	12 A	13 B	14 B	15 D
16 A	17 A	18 C	19 C	20 D

BAHAGIAN B

- 1 (a) (i) Maharaja Derbar Raja [1 m]
(ii) Sungai Mas [1 m]
[2 × 1m]
- (b) F1 Dibuka oleh Tuanku Ahmad [1 m]
F2 Pada tahun 1282 [1 m]
F3 Tujuannya ialah menghadapi ancaman Siam dan Aceh [1 m]
F4 Dijadikan tempat bersemayam oleh Sultan Kedah yang keenam [1 m]
[4 × 1m]
- (c) F1 Dapat mengurus hal pentadbiran dengan sistematik [1 m]
F2 Mengelak daripada ancaman luar [1 m]
F3 Membantu memajukan ekonomi [1 m]
F4 Menggalakkan pelabur asing [1 m]
[Mana-mana jawapan munasabah] [4 × 1m]
- 2 (a) (i) Raja Melewar [1 m]
(ii) Yamtuan Seri Menanti [1 m]
(iii) Seri Menanti [1 m]
[2 × 1m]
- (b) F1 Sungai Ujong [1 m]
F2 Jelebu [1 m]
F3 Johol [1 m]
F4 Rembau [1 m]
[4 × 1m]
- (c) F1 Ekonomi terganggu [1 m]
F2 Memecahbelahkan perpaduan [1 m]
F3 Mengeksploitasi sumber kekayaan negara [1 m]
F4 Keamanan negara akan terganggu [1 m]
[Mana-mana jawapan munasabah] [4 × 1m]
- 3 (a) F1 Kecerumpan [1 m]
F2 Geografi [1 m]
F3 Agama [1 m]
[3 × 1m]
- (b) F1 Aspek bahasa dan budaya mendorong hubungan dengan negeri-negeri luar [1 m]
F2 Memudahkan interaksi sesama kerajaan [1 m]
F3 Bersikap toleransi dalam menerima amalan budaya kerajaan lain [1 m]
[3 × 1m]
- (c) F1 Memudahkan urusan pengangkutan dan perhubungan [1 m]
F2 Kegunaan domestik [1 m]
F3 Sumber bekalan air [1 m]
F4 Sumber makanan [1 m]
[Mana-mana jawapan munasabah] [4 × 1m]
- 4 (a) F1 Pengiktirafan [1 m]
F2 Pertahanan [1 m]
F3 Perkahwinan [1 m]
[3 × 1m]
- (b) F1 Onang Kening, iaitu Puteri Kelantan dikahwinkan dengan Sultan Mahmud Shah dari Melaka dan hasil perkahwinan melahirkan Raja Muzaffar yang kemudiannya menjadi Sultan Perak yang pertama [1 m]
F2 Che' Ku Wan, iaitu puteri Long Yunus dikahwinkan dengan Tengku Muhammad, putera Sultan Terengganu [1 m]
F3 Raja Perlis, iaitu Raja Syed Hussin berkahwin dengan Tengku Nor Asiah [1 m]
[3 × 1m]
- (c) F1 Mengekalkan keharmonian negara [1 m]
F2 Maruah bangsa dan agama dapat dijaga [1 m]
F3 Menjamin kestabilan politik [1 m]
F4 Menjamin ekonomi negara [1 m]
[Mana-mana jawapan munasabah] [4 × 1m]

BAHAGIAN C

- 1 (a) F1 Mengasaskan Kota Bharu [1 m]
F2 Membina Istana Balai Besar [1 m]
F3 Menguatkuasakan undang-undang [1 m]
F4 Kelantan menjadi aman dan makmur [1 m]
F5 Menjadi pusat perdagangan [1 m]

- F6 Menjadi tumpuan para pedagang dari luar [1 m]
[6 × 1m]
- (b) F1 Che Siti Wan Kembang [1 m]
F2 Memerintah wilayah tebing Sungai Lebir kini dikenali sebagai Kampung Chali [1 m]
F3 Kijang merupakan binatang kesayangan [1 m]
F4 Kijang menjadi simbol pemerintahan kerajaan Kelantan [1 m]
F5 Puteri Saadong [1 m]
F6 Memerintah Kota Jelasin pada tahun 1667 yang kini dikenali sebagai Kampung Kota [1 m]
F7 Baginda pernah ditawan dan dibawa ke Siam [1 m]
[Mana-mana 6 × 1m]
- (c) F1 Mengamalkan prinsip Rukun Negara [1 m]
F2 Menghargai jasa pemimpin negara [1 m]
F3 Menyemai semangat patriotik [1 m]
F4 Menguatkuasakan undang-undang [1 m]
F5 Mengukuhkan perpaduan [1 m]
F6 Melalui kerjasama berpasukan [1 m]
[Mana-mana jawapan munasabah] [8 × 1m]

- 2 (a) **Kedah**
F1 Pangkalan Lembah Bujang, Pangkalan Kuala Merbok terletak di Sungai Merbok [1 m]
F2 Pangkalan Kuala Muda di Sungai Muda [1 m]
F3 Sultan Muhammad Jiwa telah memperkemaskan penggunaan mata wang [1 m]
- Kelantan**
F4 Pangkalan Galoh di Kelantan [1 m]
F5 Bermaksud Pangkalan Permata [1 m]
F6 Menggunakan mata wang logam dinar dalam urusan perdagangan sejak tahun 1181 [1 m]
[6 × 1m]
- (b) F1 Di Kedah memperdagangkan beras, garam, damar, kapur barus, emas urai [1 m]
F2 Pedagang Melaka dan Perak membawa barang dagangan seperti arang kayu, papan dan ikan kering [1 m]
F3 Kedah merupakan pembekal gading dan gajah [1 m]
F4 Kelantan memperdagangkan emas [1 m]
F5 Perlis memperdagangkan beras dan bijih timah dengan negeri jiran dan Siam [1 m]
F6 Di Negeri Sembilan memperdagangkan bijih timah, sirih, kayu gaharu dan kapur barus dengan Johor dan Melaka [1 m]
[6 × 1m]
- (c) F1 Mempelbagaikan hasil kraf tangan [1 m]
F2 Menambahkan pendapatan negara [1 m]
F3 Mewujudkan peluang pekerjaan [1 m]
F4 Menyediakan bahan mentah [1 m]
F5 Menggalakkan kemajuan infrastruktur [1 m]
F6 Memajukan ekonomi negara [1 m]
F7 Pembukaan kawasan baharu [1 m]
F8 Meningkatkan taraf hidup rakyat [1 m]
[Mana-mana jawapan munasabah] [8 × 1m]

BAB 9

Warisan Kerajaan Kedah, Kelantan, Negeri Sembilan dan Perlis

BAHAGIAN A

1 B	2 A	3 D	4 C	5 B
6 C	7 C	8 A	9 D	10 D
11 B	12 B	13 C	14 A	15 A
16 D	17 D	18 C	19 B	20 A

BAHAGIAN B

- 1 (a) F1 Sultan [1 m]
F2 Raja [1 m]
[2 × 1m]
- (b) F1 Penguasa pada peringkat penghulu [1 m]
F2 Orang perantaraan antara rakyat dan pemerintah [1 m]
F3 Merupakan ketua kampung [1 m]
F4 Mentadbir unit yang lebih kecil [1 m]
[4 × 1m]
- (c) F1 Menghormati institusi beraja [1 m]
F2 Rakyat menunjukkan taat setia kepada raja [1 m]

- F3 Menyambut Hari Keputeraan Raja-raja Melayu [1 m]
 F4 Menghayati sejarah pembentukan warisan institusi beraja [1 m]
 [Mana-mana jawapan munasabah] [4 × 1 m]
- 2 (a) F1 Keputeraan [1 m]
 F2 Perkahwinan [1 m]
 F3 Pertabalan [1 m]
 F4 Penganugerahan darjah kebesaran [1 m]
 F5 Pemakaman pemerintahan [1 m]
 [Mana-mana 3 × 1 m]
- (b) F1 Penganugerahan ini merupakan lambang hubungan antara pemerintah dengan rakyat [1 m]
 F2 Disempurnakan bersempena hari sambutan keputeraan pemerintah [1 m]
 F3 Dianugerahkan sebagai pengiktirafan kepada sultan atau raja, kerabat diraja dan rakyat yang berjasa [1 m]
 [3 × 1 m]
- (c) F1 Memastikan adat sesuatu kaum tidak luput [1 m]
 F2 Menjadi tarikan pelancong [1 m]
 F3 Generasi muda dapat mengenali adat istiadat sesuatu budaya [1 m]
 F4 Memupuk perpaduan sesama masyarakat [1 m]
 [Mana-mana jawapan munasabah] [4 × 1 m]
- 3 (a) F1 Hikayat Merong Mahawangsa [1 m]
 F2 Hikayat Seri Kelantan [1 m]
 F3 Salasilah Atau Tarikh Kerajaan Kedah [1 m]
 [3 × 1 m]
- (b) F1 Mengisahkan pengasasan kerajaan Kedah [1 m]
 F2 Pembukaan kota pentadbiran [1 m]
 F3 Pengislaman pemerintah [1 m]
 [3 × 1 m]
- (c) F1 Memperkaya bidang ilmu rakyat [1 m]
 F2 Rakyat berkualiti menguntungkan negara [1 m]
 F3 Meningkatkan imej di mata dunia [1 m]
 F4 Negara akan terkenal pada bidang persuratan [1 m]
 [Mana-mana jawapan munasabah] [4 × 1 m]
- 4 (a) F1 Seni bina [1 m]
 F2 Seni ukir [1 m]
 F3 Seni pertukangan dan barang perhiasan [1 m]
 F4 Seni kraf tangan [1 m]
 F5 Seni persembahan dan seni silat [1 m]
 [Mana-mana 3 × 1 m]
- (b) F1 Tebar layar berbentuk “V” terbalik [1 m]
 F2 Dihiasi ukiran bermotifkan alam [1 m]
 F3 Tiang yang menggunakan hasil hutan tempatan dan berdaya tahan dengan perubahan cuaca [1 m]
 [3 × 1 m]
- (c) F1 Mempromosikan kesenian dengan aktiviti menarik [1 m]
 F2 Menggunakan media massa [1 m]
 F3 Memberikan insentif kepada penggiat warisan seni dan budaya [1 m]
 F4 Menjadikan seni budaya sebagai salah satu subjek wajib di sekolah [1 m]
 [Mana-mana jawapan munasabah] [4 × 1 m]

BAHAGIAN C

- 1 (a) F1 Menduduki hierarki tertinggi dalam pemerintahan beraja [1 m]
 F2 Ketua bagi setiap negeri [1 m]
 F3 Ketua agama Islam [1 m]
 F4 Merupakan lambang perpaduan rakyat [1 m]
 F5 Memiliki alat kebesaran diraja [1 m]
 F6 Warna kuning adalah warna kebesaran diraja [1 m]
 [6 × 1 m]
- (b) F1 Pertabalan pemerintah bertujuan memaklumi rakyat [1 m]
 F2 Mengabsahkan kedudukan raja [1 m]
 F3 Dimulai dengan mempersembahkan naskah al-Quran dan alat kebesaran diraja [1 m]
 F4 Sultan atau raja yang dimasyhurkan membaca watakah pertabalan [1 m]
 F5 Kemudian mengucap keris [1 m]
 F6 Menteri Besar mengetuai seruan “Daulat Tuanku” [1 m]
 [6 × 1 m]

- (c) F1 Rakyat taat setia kepada raja dan negara [1 m]
 F2 Patuh kepada undang-undang negara [1 m]
 F3 Tidak mengkhianati negara [1 m]
 F5 Mempertahankan negara daripada anasir luar [1 m]
 F6 Tidak menimbulkan rusuhan [1 m]
 F7 Menjaga perpaduan negara [1 m]
 F8 Menyambut hari kemerdekaan negara [1 m]
 [Mana-mana jawapan munasabah] [8 × 1 m]
- 2 (a) F1 Adat Perpatih diamalkan dalam kebanyakan orang Melayu di Negeri Sembilan dan Naning [1 m]
 F2 Adat ini dibawa oleh perantau dari Minangkabau [1 m]
 F3 Mereka menetap di kawasan Rembau, Sungai Ujong dan Johol di Negeri Sembilan [1 m]
 F4 Pengamalan adat ini disesuaikan dengan adat orang tempatan [1 m]
 F5 Peraturan yang diguna pakai bertujuan untuk melindungi kepentingan individu dan masyarakat [1 m]
 F6 Adat ini mementingkan jurai keturunan sebelah ibu [1 m]
 [6 × 1 m]
- (b) F1 Hukuman bersifat pemulihan [1 m]
 F2 Hukuman yang memberikan pertimbangan terhadap pesalah ke arah kebaikan [1 m]
 F3 Mengutamakan pesalah dan kepentingan pesalah [1 m]
 F4 Kesalahan kecil boleh diselesaikan dengan saling bermaafan ataupun denda ringan [1 m]
 F5 Wanita akan mewarisi harta pusaka termasuk tanah dan rumah [1 m]
 F6 Tujuan supaya wanita tidak terabai [1 m]
 [6 × 1 m]
- (c) F1 Peribahasa ini menunjukkan adat istiadat perlu dipertahankan [1 m]
 F2 Perlu dikekalkan supaya rakyat sentiasa ingat dan diwariskan kepada generasi akan datang [1 m]
 F3 Mengadakan pameran [1 m]
 F4 Mempelajari adat tersebut daripada orang yang lebih berumur serta melalui Internet [1 m]
 F5 Menghadiri jemputan berkait dengan majlis adat istiadat [1 m]
 F6 Mengenakan pakaian tradisional ketika menghadiri sesuatu majlis adat istiadat [1 m]
 F7 Menjadi identiti sesebuah kaum [1 m]
 F8 Melestarikan dan mempromosikan adat istiadat melalui media massa [1 m]
 [Mana-mana jawapan munasabah] [8 × 1 m]

BAB 10 Sarawak dan Sabah

BAHAGIAN A

1 B	2 A	3 D	4 A	5 C
6 C	7 D	8 A	9 B	10 B
11 C	12 D	13 D	14 B	15 A
16 A	17 B	18 C	19 C	20 D

BAHAGIAN B

- 1 (a) F1 Pusat pembuatan tembikar di Guah Niah [1 m]
 F2 Kegiatan perdagangan di Bukit Tengkorak [1 m]
 F3 Pengeksportan besi ke kerajaan Funan dan Champa [1 m]
 [3 × 1 m]
- (b) F1 Kapur barus [1 m]
 F2 Kayu laka [1 m]
 F3 Lilin lebah [1 m]
 F4 Kulit penyu [1 m]
 [Mana-mana 3 × 1 m]
- (c) F1 Masyarakat menunjukkan sikap keterbukaan menerima pengaruh luar [1 m]
 F2 Membantu memajukan perdagangan [1 m]
 F3 Menunjukkan sikap toleransi dalam menerima pengaruh agama dari luar [1 m]
 F4 Menerima pengaruh agama Hindu, Buddha dan Islam [1 m]
 [Mana-mana jawapan munasabah] [4 × 1 m]

- 2 (a) F1 Pesisir pantai [1 m]
F2 Muara sungai [1 m]
F3 Pedalaman [1 m]
[Mana-mana 2 × 1 m]
- (b) F1 Perdagangan [1 m]
F2 Menangkap ikan [1 m]
F3 Membuat perahu [1 m]
F4 Perusahaan sagu [1 m]
[4 × 1 m]
- (c) F1 Bijaksana dalam memanfaatkan alam sekitar [1 m]
F2 Mempelbagaikan sumber keluaran [1 m]
F3 Mempelbagaikan sumber ekonomi demi kelangsungan kehidupan [1 m]
F4 Kegigihan dalam menghasilkan barangan [1 m]
[Mana-mana jawapan munasabah]
[4 × 1 m]
- 3 (a) (i) P Iban [1 m]
(ii) Q Melayu [1 m]
(ii) R Bidayuh [1 m]
[3 × 1 m]
- (b) F1 Menetap di pantai timur dan pantai barat Sabah [1 m]
F2 Terdapat dua pendapat asal usul, iaitu dari Sambaungan dan Johor [1 m]
F3 Keunikan kaum yang tinggal di kawasan pantai barat Sabah ialah budaya menunggang kuda [1 m]
[3 × 1 m]
- (c) F1 Kegunaan harian [1 m]
F2 Pengangkutan [1 m]
F3 Petempatan [1 m]
F4 Sumber rezeki [1 m]
F5 Perdagangan [1 m]
F6 Kegiatan rekreasi [1 m]
[Mana-mana jawapan munasabah]
[4 × 1 m]
- 4 (a) (i) X Terendak [1 m]
(ii) Y Patung Burung Kenyalang [1 m]
(ii) Z Wakid [1 m]
[3 × 1 m]
- (b) F1 Merupakan lambang kepahlawanan kaum Iban [1 m]
F2 Ukiran patung ini digunakan sebagai pemberi semangat kepada pahlawan Iban [1 m]
F3 Menjadi penjaga rumah panjang daripada semangat jahat dan penyakit [1 m]
[3 × 1 m]
- (c) F1 Kurangkan pencemaran udara [1 m]
F2 Penanaman pokok harus diperbanyakkan [1 m]
F3 Kempen mencintai alam sekitar [1 m]
F4 Mengamalkan amalan kitar semula [1 m]
[Mana-mana jawapan munasabah]
[4 × 1 m]

BAHAGIAN C

- 1 (a) F1 Diraikan oleh kaum Kadazandusun dan Murut [1 m]
F2 Simbol kesyukuran [1 m]
F3 Untuk merayakan semangat padi atau Bambaazon atau Bambarayon [1 m]
F4 Upacara kesyukuran dijalankan oleh Bobohizan/Bobolian [1 m]
F5 Tujuan upacara ini agar tahun depan mereka mendapat lebih banyak hasil tuaian padi [1 m]
F6 Antara acara yang dijalankan dalam pesta ini ialah pertandingan ratu cantik [1 m]
[6 × 1 m]
- (b) **Tarian Ngajat**
F1 Ditarikan kaum Iban dan Orang Ulu [1 m]
F2 Terdapat dua jenis tarian, iaitu Ngajat Indu dan Ngajat Lesu [1 m]
F3 Tujuan tarian sebagai pemberi semangat kepada para pejuang yang hendak pergi berperang [1 m]
- Tarian Sumazau**
F1 Ditarikan oleh kaum Kadazandusun [1 m]
F2 Ditarikan semasa Pesta Kaamatan dan majlis keramaian [1 m]
F3 Perkataan Sumazau diambil daripada perkataan "sazau" yang merujuk pergerakan tangan penari seperti seekor burung helang [1 m]
[6 × 1 m]

- (c) F1 Kempen kesedaran pihak berkuasa [1 m]
H1 Media massa dengan menggunakan tokoh budaya sebagai jurucakap [1 m]
F2 Penubuhan agensi dan institusi latihan berkaitan kebudayaan [1 m]
H2 Melancarkan program berkaitan kebudayaan [1 m]
F3 Perubahan minda masyarakat [1 m]
H3 Peranan ibu bapa menggalakkan anak-anak terlibat dengan tarian dan aktiviti kebudayaan [1 m]
F4 Pemberian pelbagai insentif daripada pihak kerajaan [1 m]
[Mana-mana jawapan munasabah]
[8 × 1 m]
- 2 (a) F1 Kaum Murut membina rumah Murut [1 m]
F2 Terdapat pelbagai nama, iaitu Tulus dan Pahun [1 m]
F3 Fungsi dibina atas faktor keselamatan dan pertahanan [1 m]
F4 Keunikan rumah panjang ini ialah boleh dilihat dengan pintu rumahnya yang dibina di tepi rumah [1 m]
F5 Terdapat ruang memanjang yang memisahkan bilik keluarga [1 m]
F6 Di bahagian tengah terdapat tempat pertemuan dan lantai untuk tarian atau lansaran [1 m]
[6 × 1 m]
- (b) **Rumah panjang Sarawak**
F1 Penggunaan kayu keras [1 m]
H1 Terutama kayu belian [1 m]
F2 Atap diperbuat daripada daun tebal [1 m]
H2 Seperti daun rumbia [1 m]
- Seni bina moden**
F3 Penggunaan batu-bata [1 m]
H3 Bahan bangunan untuk dinding kukuh [1 m]
F4 Seramik [1 m]
H4 Agar lantai makin estetik [1 m]
F5 Pelbagai jenis atap rumah sesuai dengan cuaca [1 m]
C5 Atap zink, atap bumbung dibuat daripada tanah liat dan seramik, atap konkrit [1 m]
[6 × 1 m]
- (c) F1 Mengekalkan identiti budaya [1 m]
F2 Produk pelancongan [1 m]
F3 Generasi masa depan dapat melihat keunikan warisan [1 m]
F4 Memupuk semangat patriotik [1 m]
F5 Nilai seni dan estetika dapat dikekalkan [1 m]
F6 Melambangkan sifat majmuk masyarakat [1 m]
F7 Dapat mengetahui asal-usul sesuatu budaya [1 m]
F8 Demi kesinambungan budaya kita [1 m]
[Mana-mana jawapan munasabah]
[8 × 1 m]

UJIAN PERTENGAHAN SESI AKADEMIK

BAHAGIAN A

1 B	2 C	3 A	4 D	5 B
6 A	7 C	8 D	9 D	10 B
11 A	12 B	13 C	14 A	15 B
16 C	17 C	18 D	19 D	20 A

BAHAGIAN B

- 1 (a) (i) Funan [1 m]
(ii) Srivijaya [1 m]
(iii) Majapahit [1 m]
[3 × 1 m]
- (b) F1 Berjaya menakluk Sumatera, selatan Myanmar, Tanah Melayu dan Segenting Kra [1 m]
F2 Menguasai jalan laut antarabangsa [1 m]
F3 Menjadi pusat perdagangan utama di Alam Melayu [1 m]
F4 Menjadi pusat pengajian agama Buddha [1 m]
[Mana-mana 3 × 1 m]
- (c) F1 Menyokong usaha pembangunan serantau [1 m]
F2 Menjaga keamanan dan kestabilan negara [1 m]
F3 Menjaga nama baik negara [1 m]

- F4 Menjamin hubungan baik dengan negara jiran [1 m]
[Mana-mana jawapan munasabah]
[4 × 1 m]
- 2 (a) (i) China [1 m]
(ii) Arab [1 m]
(iii) India [1 m]
[3 × 1 m]
- (b) F1 Bekalan air [1 m]
F2 Tempat tinggal [1 m]
F3 Tempat menyimpan barang [1 m]
F4 Kawasan berjual beli [1 m]
[Mana-mana 3 × 1 m]
[4 × 1 m]
- (c) F1 Membantu membangunkan pelabuhan [1 m]
F2 Memajukan pembuatan kapal [1 m]
F3 Mahir membuat kapal [1 m]
F4 Menguasai ilmu pelayaran [1 m]
[Mana-mana jawapan munasabah]
[4 × 1 m]
- 3 (a) F1 Bahasa Sanskrit [1 m]
F2 Bahasa Melayu [1 m]
F3 Jawa Kuno [1 m]
[3 × 1 m]
- (b) F1 Penemuan batu bersurat Trowulan bertarikh 1358 [1 m]
F2 Ditulis dalam bahasa Jawa Kuno bertulisan Jawi [1 m]
F3 Penemuan bentuk manuskrip, iaitu Nagarakertagama dikarang oleh Prapanca pada tahun 1365 [1 m]
[3 × 1 m]
- (c) F1 Melambangkan dan mencerminkan identiti sesebuah kerajaan [1 m]
F2 Menjadi bukti kukuh sesuatu kerajaan [1 m]
F3 Dijadikan sebagai tempat pelancongan [1 m]
F4 Menjadi sumber penyelidikan dan pendidikan [1 m]
[Mana-mana jawapan munasabah]
[4 × 1 m]
- 4 (a) F1 Sistem pemerintahan beraja [1 m]
F2 Kebijaksanaan pemerintah [1 m]
F3 Perkembangan kegiatan ekonomi [1 m]
F4 Perkembangan sosiobudaya [1 m]
F5 Amalan beragama [1 m]
[Mana-mana 3 × 1 m]
- (b) F1 Berdasarkan keturunan [1 m]
F2 Pembesar mengesahkannya [1 m]
F3 Raja juga dipilih dari golongan tentera [1 m]
[3 × 1 m]
- (c) F1 Raja adalah simbol perpaduan rakyat [1 m]
F2 Raja tempat tumpah taat setia rakyat [1 m]
F3 Raja adalah ketua negara seperti yang termaktub dalam perlembagaan [1 m]
F4 Raja lambang keutuhan negara [1 m]
[Mana-mana jawapan munasabah]
[4 × 1 m]

BAHAGIAN C

- 1 (a) Agama
F1 Suatu sistem berkaitan anutan [1 m]
H1a Keimanan [1 m]
H2b Penyembahan terhadap tuhan [1 m]
Kepercayaan
F2 Pegangan [1 m]
H2a Yang menjadi panduan dalam kehidupan [1 m]
F3 Kepercayaan terbahagi kepada animisme dan dinamisme [1 m]
[6 × 1 m]
- (b) Kerajaan Funan
F1 Agama Hindu dan Buddha tersebar sejak abad ke-9 lagi [1 m]
F2 Raja bernama Fan Shih-man mengambil peranan mengembangkan agama Buddha [1 m]
F3 Candi Buddha tinggalan kerajaan Funan ialah Candi Go Cay Thi [1 m]
Kerajaan Angkor
F4 Agama Hindu menjadi anutan dalam kerajaan Angkor [1 m]
F5 Gemilang ketika pemerintahan Suryavarman II [1 m]
F6 Candi Hindu termasyhur ialah Angkor Wat [1 m]
[6 × 1 m]
- (c) F1 Memberi panduan dan bimbingan dalam kehidupan [1 m]

- F2 Membentuk akhlak yang mulia [1 m]
F3 Melahirkan masyarakat yang harmoni [1 m]
F4 Tidak melakukan perkara yang sia-sia [1 m]
F5 Takut kepada dosa dan maksiat [1 m]
F6 Menjadikan diri lebih berdisiplin [1 m]
F7 Mengisi masa dengan beribadah dan berilmu [1 m]
F8 Membentuk masyarakat yang bermoral dan bernilai murni [1 m]
[Mana-mana jawapan munasabah]
[8 × 1 m]
- 2 (a) F1 Kedudukan Melaka strategik di laluan perdagangan antara timur dan barat [1 m]
H1 Membolehkannya mengawal laluan kapal dagang [1 m]
F2 Melaka mempunyai bentuk muka bumi berbukit-bukau [1 m]
H2 Dijadikan sebagai benteng pertahanan [1 m]
F3 Pokok bakau dan api-api dijadikan sebagai benteng pertahanan [1 m]
H3 Dijadikan sebagai pelindung semula jadi yang sukar ditembusi musuh [1 m]
F4 Muara sungai yang terletak di Selat Melaka terlindung daripada tiupan angin monsun [1 m]
H4 Ini membolehkan kapal dagang datang dan berlabuh di pelabuhan Melaka dengan selamat [1 m]
[Mana-mana 6 × 1 m]
- (b) F1 Pemerintah Melaka berasal daripada zuriat keturunan Palembang [1 m]
H1 Susur galur ini memberikan taraf kedudukan yang tinggi dalam kalangan kerajaan lain di Alam Melayu [1 m]
F2 Raja mempunyai pelbagai peranan dalam sistem pemerintahan [1 m]
H2 Raja menjadi simbol perpaduan dan kemakmuran [1 m]
F3 Kepimpinan raja juga dikaitkan dengan konsep daulat dan derhaka [1 m]
H3 Daulat merupakan kuasa dan kewibawaan raja sebagai pemimpin [1 m]
F4 Konsep daulat, alat kebesaran diraja yang menjadikan raja mempunyai kedudukan tinggi dan istimewa [1 m]
F5 Raja memiliki ciri kepimpinan [1 m]
H5 Seperti adil, berwibawa dan mengambil berat terhadap kebajikan rakyat [1 m]
[Mana-mana 6 × 1 m]
- (c) F1 Rakyat taat setia kepada raja dan negara [1 m]
F2 Patuh kepada undang-undang negara [1 m]
F3 Tidak mengkhianati negara [1 m]
F5 Mempertahankan negara daripada anasir luar [1 m]
F6 Tidak menimbulkan rusuhan [1 m]
F7 Menjaga perpaduan negara [1 m]
F8 Menyambut hari kemerdekaan negara [1 m]
[Mana-mana 8 × 1 m]

UJIAN AKHIR SESI AKADEMIK

BAHAGIAN A

1 A	2 A	3 A	4 C	5 B
6 B	7 D	8 D	9 C	10 B
11 B	12 B	13 A	14 C	15 D
16 D	17 A	18 B	19 D	20 A

BAHAGIAN B

- 1 (a) F1 Empayar Rom [1 m]
F2 Empayar Parsi [1 m]
F3 Empayar Kushan [1 m]
F4 Dinasti Han [1 m]
[Mana-mana 3 × 1 m]
- (b) F1 Perdagangan [1 m]
F2 Keagamaan [1 m]
F3 Diplomati [1 m]
[3 × 1 m]
- (c) F1 Membantu kemajuan dalam pelbagai aspek [1 m]
F2 Mengukuhkan ekonomi [1 m]
F3 Menjamin keselamatan [1 m]
F4 Mengatasi ancaman luar [1 m]
[Mana-mana jawapan munasabah]
[4 × 1 m]

- 2 (a) F1 Membina kapal besar dan terkenal dengan perahu panjang [1 m]
F2 Terdapat sistem pengairan untuk mengawal limpahan air dan mengalirkan air masin keluar dari tanah pertanian [1 m]
F3 Tinggalan candi seperti Go Cay Thi [1 m]
[3 × 1 m]
- (b) F1 Tawanan perang [1 m]
F2 Hamba berhutang [1 m]
F3 Rela menjadi hamba [1 m]
[3 × 1 m]
- (c) F1 Kebijaksanaan manusia [1 m]
F2 Sikap bekerjasama [1 m]
F3 Sikap permuafakatan [1 m]
F4 Sikap toleransi untuk meningkatkan pencapaian bangsa [1 m]
[Mana-mana jawapan munasabah]
[4 × 1 m]
- 3 (a) F1 Persaingan Johor-Acheh-Portugis [1 m]
F2 Perang Johor-Jambi [1 m]
F3 Konflik pembesar [1 m]
F4 Ancaman Raja Kechil [1 m]
[Mana-mana 3 × 1 m]
- (b) F1 Membantu mengangkut peralatan perang [1 m]
F2 Membuat tapak meriam [1 m]
F3 Menggali parit kubu [1 m]
F4 Menyekat musuh lari ke dalam hutan [1 m]
F5 Menaikkan semangat tentera bendera [1 m]
[Mana-mana 3 × 1 m]
- (c) F1 Menjaga keselamatan negara [1 m]
F2 Bijaksana dalam membuat keputusan demi kesejahteraan masyarakat [1 m]
F3 Memperketat undang-undang [1 m]
F4 Mengadakan hubungan luar demi keselamatan dan kemajuan negara [1 m]
[Mana-mana jawapan munasabah]
[4 × 1 m]
- 4 (a) X Lembaga [1 m]
Y Buapak [1 m]
Z Anak buah dan Ibu Soko [1 m]
[3 × 1 m]
- (b) F1 Rembau [1 m]
F2 Sungai Ujong [1 m]
F3 Johol [1 m]
[3 × 1 m]
- (c) F1 Mendengar pendapat rakyat [1 m]
F2 Bekerjasama dalam membuat keputusan [1 m]
F3 Berasaskan kepentingan hidup bersama [1 m]
F4 Mendapat persetujuan ramai [1 m]
[Mana-mana jawapan munasabah]
[4 × 1 m]

BAHAGIAN C

- 1 (a) F1 Negeri Sembilan pada asalnya merupakan naungan Kesultanan Johor Riau [1 m]
F2 Masyarakat Minangkabau yang berasal dari Sumatera telah merantau dan mendiami beberapa kawasan di Negeri Sembilan [1 m]
F3 Pada tahun 1770, empat penghulu Luak, iaitu Sungai Ujong, Jelebu, Jelebu dan Johol menghantar utusan menjemput raja Minangkabau di Sumatera bagi dirajakan di Negeri Sembilan [1 m]
F4 Raja Minangkabau bersetuju mengutuskan Raja Melewar sebagai pemerintah [1 m]
F5 Gelaran yang diberi ialah Yamtuan Seri Menanti [1 m]
F6 Berpusat di Seri Menanti [1 m]
[6 × 1 m]

- (b) F1 Sempadan antara negeri yang berjiran memudahkan perhubungan [1 m]
F2 Antara tarikan perhubungan termasuklah hasil sumber alam dan sumber bumi [1 m]
F3 Sungai penting sebagai laluan perhubungan yang dikongsi secara bersama-sama [1 m]
F4 Kepentingan sungai mendorong setiap negeri berusaha menjamin keselamatan laluan tersebut [1 m]
F5 Pembentukan pelabuhan di pinggir sungai menggalakkan hubungan dengan negeri berjiran dan kuasa luar [1 m]
C Sungai Linggi merupakan laluan penting sebagai perhubungan dan perdagangan serta kawasan pungutan cukai [1 m]
[6 × 1 m]
- (c) F1 Sumber bekalan air [1 m]
F2 Bekalan air untuk kawasan pertanian [1 m]
F3 Sumber ikan/protein [1 m]
F4 Kegunaan harian [1 m]
F5 Perhubungan dan pengangkutan [1 m]
F6 Membekalkan kuasa hidroelektrik [1 m]
F7 Kawasan penternakan [1 m]
F8 Pusat pelancongan seperti aktiviti kayak [1 m]
[Mana-mana jawapan munasabah]
[8 × 1 m]
- 2 (a) **Acara lumba kerbau**
F1 Adat kaum Bisaya [1 m]
F2 Salah satu acara dalam Pesta Babulung [1 m]
F3 Merupakan pesta menuai [1 m]
Acara Tibau
F4 Diadakan sempena Pesta Kaul [1 m]
F5 Permainan berayun oleh kaum lelaki [1 m]
F6 Kaum terlibat masyarakat Melanau [1 m]
F7 Pesta Kaul diadakan untuk mengelak malapetaka buruk oleh roh jahat yang dipanggil sebagai Ipok [1 m]
[Mana-mana 6 × 1 m]
- (b) **Tarian Magunatip**
F1 Ditarikan oleh kaum Murut [1 m]
F2 Di kawasan pedalaman [1 m]
F3 Menggunakan dua batang buluh [1 m]
F4 Ditarikan ketika majlis keramaian [1 m]
Tarian Limbai
F5 Tarian kaum Bajau/Sama [1 m]
F6 Ditarikan secara berpasangan [1 m]
F7 Pasangan wanita akan memakai sarimpak hiasan kepala [1 m]
F8 Ditarikan semasa majlis perkahwinan [1 m]
[Mana-mana 6 × 1 m]
- (c) F1 Semasa perayaan kunjung-mengunjungi [1 m]
H1 Mengeratkan perhubungan [1 m]
F2 Mengenali budaya kaum lain [1 m]
H2 Memupuk sikap toleransi [1 m]
F3 Ekonomi negara maju [1 m]
H3 Pelbagai pesta pembelian dijalankan pada setiap perayaan [1 m]
F4 Golongan remaja mampu memahami erti perpaduan [1 m]
H4 Apabila melihat suasana perayaan [1 m]
F5 Persembahan tarian diadakan pada hari kebesaran/ kedatangan orang kenamaan akan dipersembahkan tarian [1 m]
H5 Menarik minat pelancong [1 m]
[Mana-mana jawapan munasabah]
[8 × 1 m]